

Országos Ügyvéd-Múzeum nyílt Budapesten

Az ügyvédi kar a Budapesti Ügyvédi Kamara Szalay utcai könyvtárából nyíló Országos Ügyvéd Múzeummal 1979. február 17-én állított emléket azoknak a magyar ügyvédeknek, akik az újért, a haladásért, a forradalmi eszmékért dolgoztak és küzdöttek. Ugyanekkor az Országos Ügyvédi Tanács és a Budapesti Ügyvédi Kamara elnöksége egyesített ülésen a Kamara dísztermében emlékezett meg egykori kiváló tagja, *dr. Hébelt Ede* születésének 100. évfordulójáról.

I. Dr. Szabó Imre akadémikus Hébelt Ede tudományos és oktatói munkáját, *dr. Horváth Jenő*, az Ügyvédi Kamara elnöke pedig ügyvédi és politikai pályafutását elevenítette fel megemlékezésében. Erre a napra jelent meg *dr. Kárpáti Lászlónak*, az Országos Ügyvédi Tanács elnökének Hébelt Edéről írt könyve: *Szegények ügyvédje* címmel. A bőséges képanyaggal gazdagított könyvből a tudós jogakadémiai tanár, ügyvéd gazdag és változatos életútja elevenedik meg. Pasaréten — az egykori Pázsit utcában — az ő nevét hirdeti az ott elhelyezett emléktábla. Hébelt Ede fővárosi tisztviselő családban született, 1879. február 16-án. Jogi tanulmányait Budapesten végezte, majd Berlinben tanult nemzetközi jogot. 1903-ban ügyvédi oklevelet szerzett s hamarosan Német- és Franciaországban, majd Angliában tett tanulmányutát, amely jelentősen bővítette látókörét. 1908-ban az eperjesi evangélikus jogakadémia tanáraként bekapcsolódott a politikai életbe. Utat talált a szociáldemokrata párthoz és a Galilei körhöz. Aláírását megtaláljuk az Országos Reformklub megalakítására kiadott felhíváson. A fiatal jogtanár — munkásságának elismeréseként — 1915-ben a kolozsvári egyetemen magántanári képesítést kapott. Tudományos tevékenysége és a haladó eszméket valló politikai szemlélete eredményezte, hogy az 1918. évi polgári forradalom alatt a Vallás és Közoktatásügyi Minisztériumban a diákügyek miniszteri biztosa mellé rendelték.

A Magyar Tanácsköztársaság idején jogi és közigazgatási előadásokat tartott munkásfiataloknak a Marx-Engels Munkásegyletem jogi karán. Ennek következményeit az ellenforradalmi időben viselnie is kellett. Emelkedett szellemre és bátorságra vall, hogy a Tanácsköztársaság bukását követő években elvállalta a szociáldemokrata jogvédő iroda vezetését. 1920-ban memorandumot intézett *Horty Miklóshoz* a politikai ügyek miatt letartóztatottak érdekében, majd a népbiztosok perében az elsőrendű vádlott, *Vántus Károly* védelmét látta el mindaddig, amíg az erőszakos pervezetés miatt védőtársaival együtt kénytelen volt ő is lemondani.

Hébelt Ede a Szociáldemokrata Párt balszárnyához tartozott, s bár rendőri felügyelet alatt állott, mozgásában korlátozottan is fellépett az 1922. évi képviseléválasztásokon. Sopron városa meg is választotta, mégpedig két arisztokrata ellenében, akik közül az egyik az akkori belügyminiszter volt. Nemzetgyűlési beszédeit logikája, bátor hangvétele és mindenekelőtt a dolgozók érdekvédelme jellemezte. 1923. március 21-i felszólalásában *Marx Károlyra* hivatkozott, „mert az elnyomott osztályoknak nagyobb érdekük a jogrend, mint az uralkodó osztályoknak”.

Ebben az évtizedben — amint azt *dr. Kárpáti László* könyvéből megtudjuk — Hébelt Ede a politikai foglyok segítségével tevékenykedett, részt vett a Vörös Segély munkájában, majd 1927-ben *Szántó Zoltán* és más kommunisták elleni perben a Vörös Segély vezetőjének, *Vámos Ilonkának* védelmét látta el.

1929-ben a szocialista jogászok megalakították a Munkásjogvédő Irodát, amelynek alapítói között ott találjuk Hébelt Edét is, aki ingyenes jogtanácsaival, jogvéde-

Részletek az Országos Ügyvéd-
Múzeum kiállításából

lem nyújtásával a rászoruló munkások egyik támasza lett. A Szegények ügyvédje című könyv lapjai igazolják, hogy a nagytudású ügyvéd minden erejével a haladást szolgálta, a demokrácia elveinek megvalósításáért küzdött.

A megpróbáltatások nem törték meg, s amikor a felszabadulást követően, a budapesti egyetem jogi karán 1945-ben kétéves esti munkástanfolyamot állítottak fel, annak igazgatója Hébelt Ede lett. Ott folytatta az oktatást, ahol a Tanácsköztársaság idején abbahagyta. 1954-ben a Magyar Dolgozók Pártja a Központi Vezetőség tagjává választotta. Nyolcvanadik születésnapján a Munka Vörös Zászló Érdemrenddel tüntették ki. 1961. július 3-án halt meg. Kortársainak szavai szerint „olyan ember volt, aki mindenkin önzetlenül segíteni igyekezett, eközben azt sem bánta, ha ebből kára származik.”

2. A centenáriumi ünnepség befejezése után nyílt meg az egy helyiségből álló Ügyvéd Múzeum. A terem falát borító könyvespolcokon a XVII. és XVIII. századokban nyomott jogi könyvek, kódexek, a Corpus Juris latin nyelvű törvénytára, valamint a reformkor országgyűlési tudósításai és jegyzőkönyvei sorakoznak. Alattuk tablók mutatják be a különböző történelmi korszakok emlékeit és szereplőit. Az első a *Martinovics* per ügyvédekének állít emléket, *Madách Sándor* védői beadványát és a vádiratot láthatjuk itt *Hajnóczi József* ügyében. Kiegészíti ezt a másik mártírnak, *Óz Pálnak* 1793-ban *Kazinczyhoz* írt levele, észrevételek a vádiratra, a halálos ítélet és a búcsúlevél.

A reformkor idejét *Kölcsey Ferenc* arcképe és a *Wesselényi Miklós* hűtlenségi perben előterjesztett védőirata eleveníti fel. Ezen a tablón a működési bizonyítványok mellett olvashatjuk a Magyar Tudományos Akadémia első elnöke, *Teleki József* és a polgári forradalom tragikus politikusa, *Teleki László* apjának, *id. Teleki László*-nak „Pest szabadkirályi városban, az Úr 1802. esztendejében, február hó 9-én” kelt díszes oklevélbe foglalt általános meghatalmazását *Kovássy Illés* részére. *Kossuth Lajos* arcképe nyitja meg a szabadságharc ügyvédekének emléket őrző tablót. Mellette láthatjuk a legnagyobb magyar ügyvéd diplomáját s kivonatokat a sajátkezűleg írt irataiból. Őt követi több ügyvéd rövid magyarázattal ellátott arcképe, amelyekből csupán néhányat emelünk ki annak igazolására, hogy milyen sokrétű volt 1848/49-ben az ügyvédek tevékenysége. Így itt látható *Kléh István* Kossuth pénzügyi titkára, *Silylye Gábor*, a Hajdúkerületek kormánybiztosa, *Besze János*, a borsodi és hevesi népfelkelés szervezője, *Szacsavay Imre*, a képviselőház jegyzője, *Irányi Dániel*, a márciusi mozgalom egyik szervezője, 1849-es kormánybiztos, *Kovássy Albert*, a Budavár ostromát megkezdő debreceni 10. honvédszászlóalj utolsó parancsnoka, *Klauzál Gábor*, a Batthyány kormány minisztere, *Dányos István* nemzetőr, 1860-ban Garibaldi ezredese, *Ráth Károly* 1873-tól az egyesített főváros első pogármestere, *Szilágyi Virgil*, a

Csongrád megyei vészbíróság tagja, 1859-ben Táncsics Mihály védője, *Vachot Sándor* Kossuth titkára, *Xantus János* néprajzkutató, és még sokan mások, akik mind beírták nevüket a történelembe.

Az önkényuralom korát *idéző rendelet* mutatja be, amelyet a „szökevény egyének ellen” adtak ki, s amelyben igen sok ügyvéd neve szerepel. Kiegészíti ezt az 1852. évi ügyvédi magatartást vizsgáló *felülvizsgálati névsor*, bizonyosságul annak, hogy a Bach korszak idején mennyi megpróbáltatásnak voltak kitéve a polgári forradalom eszméit nem feladó ügyvédek.

A kiegyezés korát *Szilágyi Dezső* igazságügyminiszter arcképe nyitja. Mellette *Csemegei Károlyt*, a Magyar Jogászegylet megalapítóját, az 1879. évi büntetőtörvénykönyv tervezetének megalkotóját, az 1848-as szabadsapat parancsnokot és *Eötvös Károlyt*, a tiszaszlári per kiemelkedő védőjét láthatjuk és a perben előterjesztett beadványát olvashatjuk.

Igen gazdag és tanulságos anyagot adnak a Tanácsköztársaságtól napjainkig terjedő időszakot felölelő tablók is, amelyeket *Landler Jenő*nek, a Vörös Hadsereg parancsnokának arcképe vezet be. A hozzá fűzött magyarázat emlékeztet arra, hogy előbb belügyi népbiztos volt, majd 1925-ben az MSZMP létrehozásában fejtett ki jelentős tevékenységet. 1928-ban a Kreml falában helyezték el hamvait. A budapesti Ügyvédi Kamara „Landler-díjat” alapított emlékére, amelyet évenként osztanak ki. A Tanácsköztársaság anyagában láthatjuk *Rónai Zoltán* igazságügyi népbiztosnak és *László Jenő*nek, a KMP egyik alapítójának, a Forradalmi Törvényszék politikai biztosának arcképét, majd a népbiztosok pere anyagából a védők felszólalásait tartalmazó tárgyalási jegyzőkönyv következik.

Az ellenforradalmi korszak *Karikás Frigyes és társai*, valamint a *Vörös Segély* ügyvédei elleni politikai perek tárgyalásai jegyzőkönyveivel kezdődik, szorosan kapcsolódik hozzájuk *Hébelt Ede* képe és munkásságának ismertetése. Ez a tabló örökítette meg *Szöke Sándort*, a Sallai—Fürst-per bátor védőjét, akinek arcképe mellett a perre vonatkozó sajtóközleményeket és a tárgyalási jegyzőkönyveket is kiállították.

Sok olyan ügyvéd emlékét őrzi még a múzeum, akik már a fiatalabb ügyvédnemzedékhez is közelebb állottak. *Vámbéry Rusztem* egyetemi tanár, 1918-ban a Nemzeti Tanács tagja, a népbiztosok- és a Rákosi per védője, tizennégy éven át a *Szabadunk* főszerkesztője volt. *Bárd Imre*, aki a Tanácsköztársaság alatt a külügyi népbiztosságon dolgozott és 1956 után a Budapesti Ügyvédi Kamara miniszteri biztosi tisztét töltötte be, kiváló jogtudósként ismert. Gazdagítja anyagát a Népszava 1930. évi beszámolója a Munkás Jogvédő Irodáról, melynek alapítója volt.

Ries István 1945—1950 között a kormány igazságügyminisztere, politikai pályáját 1919-ben a közoktatásügyi népbiztosságon kezdte. A sort *Ladányi Armin*, 1945-től a Budapesti Ügyvédi Kamara felszabadulás utáni elnökeinek arcképe zárja be. Az Eötvös Károly által kiállított működési bizonyítvány tanúsítja, hogy a fiatal jogász nagynevű tanítómestere irodájából indult el az ügyvédi pályán, melynek során az Ügyvédek Országos Egyesületének megalapítója lett.

A terem közepén három, üveggel fedett tárló mutat be értékes, eredeti jogi iratokat. A középső — a centenárium alkalmához illően — Hébelt Ede emlékét idéző okiratokat, sajtóközleményeket, nemzetgyűlési beszédeiből való részleteket tartalmaz.

A többi tárlón korabeli szerződések, meghatalmazások között egyik legérdekesebb *Katona József* fiscalis eredeti perirata „Kecskemét. 19. may 821.” keltezéssel.

Itt található a Budapesti Ügyvédi Kamara 1875. évi megalakulásakor készült ügyrend, valamint Kossuth Lajos és Eötvös Károly sajátkezü ügyvédi iratainak több példánya.

Az a történeti egység, amelyet a múzeum összefoglalva bemutat, azzal a nemes alappal lesz teljes, amit a kiállítást lezáró tablón olvashatunk: „Akiiket név szerint nem említettünk, s akik sokan voltak, s akiknek életműve nélkül nem alkothattak volna a kiemelkedők sem, e névtelen ügyvédek emléke előtt tisztelgünk”.

Dr. Kovássy Zoltán

